

" KIMYO FANINI FAN VA ISHLAB CHIQRISH HAMKORLIGI ASOSIDA O'QITISH METODIKASINI TAKOMILLASHTIRISH TEXNOLOGIYASI "

Navoiy viloyati Navoiy shahar Navoiy davlat pedagogika instituti Tabiiy fanlar fakulteti Aniq va tabiiy fanlarni o'qitish metodikasi (Kimyo) yo'nalishi I bosqich magistranti

Mardonova Zuxra Shuxrat qizi

Annotatsiya: Ushbu maqolada kimyo fanini o'qitishda hamkorlikda o'qitish texnologiyasi va kichik guruhlarda ishlash, spinner metodidan foydalanishning ahamiyati masalasi tahlil etilgan. Unga ko'ra maqolada bo'lajak kimyo fani o'qituvchilarini kimyo fanini o'qitishda metodik tayyorgarligini oshirish maqsadida, hamkorlikda o'qitish texnologiyasi va kichik guruhlarda ishlash, Spinner metodi va boshqa metodlarni qo'llash foydalanish ahamiyatliliigi muhokama etilgan.

Kalit so'zlar: kimyo, metod, hamkorlikda o'qitish texnologiyasi, kichik guruhlarda ishlash, spinner metodi, baholash, o'zlashtirish.

KIRISH

Bugungi kunda mamlakatimizda o'qituvchiga, yosh avlodni tarbiyasiga katta imtiyozlar berilmoqda. Shu sababli oliy ta'lim oldida talaba yoshlar jamoasiga bilimli, ma'naviyatli hamda o'zbek millatiga xos tafakkurga ega bo'lgan yoshlar qabul qilish, ularni bilim bilan qurollantirish va yuqori ma'noda buyuk inson darajasiga yetkazish kerakdir. Buni bajarishda fan o'qituvchilarining xizmati munosib o'rindadir

Har bir fan o'qituvchisi o'z fani bo'yicha mukamal bilim, malaka vako'nikmalarga ega bo'lishi zarur. Kimyo fani asosida ko'rib chiqsak, kimyo fani o'qituvchisi kimyoviy bilimlar va amaliy uslublardan tashqari bolalarning yoshiga qarab psixologiyasini bilishi va oldindan bilim berishning hamma bosqichlarini amalga oshirish uslublarini mukammal egallashi kerak. O'zi dars beradigan fanning didaktik asoslarini bilib, bilimni berish umumiy uslublarini bolalar yoshlarini hisobga berib, o'zining hayotiy tajribasiga asoslanib bilimni yetkazishi lozim.

Bo'lajak fan o'qituvchisi boshqalar tajribalarini quruq nusxa qilmasdan, o'zining tajribasi bilan to'ldirishi zarur va natijada o'quv jarayoni mukamallashadi chunki har bir inson o'ziga xos uslub va shaxsiy xislatlarga ega. Fanni o'qitishda turli o'qitish metodlari, texnologiyalar va innovatsiyalardan foydalanish, o'quvchi va talaba yoshlarda bilim va ko'nikmalarni shakllantirishda asos bo'la oladi.

Bundan tashqari, respublikamizda ko'plab taniqli olimlar mintaqamizning ijtimoiy-pedagogik sharoitiga moslashgan, ilmiy asoslangan pedagogik texnologiyalarni yaratish va ularni ta'lim tarbiya amaliyotida qo'llashga intilmoqda.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Jamiyatimizda hozirda yangi ijtimoiy munosabatlarning shakllanishi, ta'limning dunyo ta'lim tizimida integratsiyalashuvi, demokratiyalash va taraqqiy ettirish jarayonlarining rivojlanishi ta'lim jarayonida pedagogik texnologiyalarga yangicha yondashuv zarurligini taqozo etmoqda. Pedagogik texnologiya – ta'lim shakllarini

optimallashtirish maqsadida o'qitish va bilimlarni o'zlashtirish jarayonining insonsalohiyati va texnik resurslarni qo'llash, ularning o'zaro ta'sirini aniqlashga imkon beradigan tizimli metodlar majmuasidir. Texnologiya deganda, subyekt tomonidan obyektga ko'rsatilgan ta'sir natijasida subyektda sifat o'zgarishiga olib keluvchi jarayon tushuniladi. Texnologiya har doim zaruriy vosita va sharoitlardan foydalanib, obyektga yo'naltirilgan aniq maqsadli amallarni muayyan ketma-ketlikda bajarishni ko'zda tutadi.

Ta'lim – pedagogik jarayonning muhim tarkibi bo'lib, o'quvchi-talaba bilan o'qituvchi (pedagog) ning shaxsga yo'naltirilgan o'zaro munosabatlari hisoblanadi. Ijtimoiy bilimga teng bo'lgan pedagogik texnologiyalarning tashkil topishida fanning roli ortib bormoqda. Hozirda ko'plab olimlarimiz tomonidan turli metod, texnologiya va innovatsiyalar dars jarayoniga tadbiiq etilib kelinmoqda.

Pedagogik texnologiyalardan majburan foydalanish mumkin emas. Aksincha, tajribali pedagoglar tomonidan asoslangan yoki ular tomonidan qo'llanilayotgan ilg'or texnologiyalardan maqsadga muvofiq foydalanish bilan birga, ularni ijodiy rivojlantirish maqsadga muvofiqdir.

Bugungi kunda bir qator rivojlangan mamlakatlarda o'quvchilarning o'quv va ijodiy faolliklarini oshiruvchi hamda ta'lim-tarbiya jarayonining samaradorligini kafolatlovchi pedagogik texnologiyalarni qo'llash borasida katta tajriba to'plangan.

Xususan pedagog olim V.P.Bespalko pedagogik texnologiyani "amaliyotga tatbiiq qilinadigan muayyan pedagogik tizim loyihasi" deya ta'riflaydi hamda asosiy diqqatni o'quv-pedagogik jarayonni oldindan loyihalashga qaratadi. N.F.Talzina esa pedagogik texnologiyaning "fan va amaliyot oralig'ida muayyan tamoyillarni olg'a suruvchi metodlar ishlab chiqaruvchi, ularni izchil qo'llash kabi masalalarni hal etishga yo'naltirilgan mustaqil fan" bo'lishi lozimligini qayd etadi va hokazo.

Fanlar bo'yicha, kimyo fanini tahlil etar ekanmiz, o'qituvchi kimyo o'qitish jarayonida, o'quvchilarni moddalarni bilib olish va ular bilan ishlay bilishga, kimyoviy hodisalarni kuzatish va ularni izohlab berishga, laboratoriyadagi asbob uskunalar bilan ishlay olishga, eng muhim kimyoviy operatsiyalarni bajarishga, osonroq kimyoviy tajribalarni bajara olishga, kimyoviy masalalarni yecha olishga, darsliklardan, yo'riqnomalardan va boshqa kimyoviy adabiyotlardan foydalana olishga o'rgatib boradi. Kimyo fanini o'qitishda hamkorlikda o'qitish texnologiyasi va kichik guruhlarda ishlash, spinner metodidan foydalanishning bugungi kunda ahamiyatini o'rganar ekanmiz.

Hamkorlikda o'qitish g'oyasi turli mamlakatlardagi, jumladan, Amerikadagi J.Xopkins universiteti professori – R.Slavin (1990), Minnesot universiteti professori –R.Jonson, D.Jonson (1987), Koliforniya universiteti professori – SH.SHaron (1988), tomonidan ishlab ishlab chiqilgan.

Amerika olimlari tomonidan ishlab chiqilgan hamkorlikda o'qitish, asosan o'quvchilarda Davlat ta'lim standarti va fan dasturida qayd etilgan bilim, ko'nikma va malakalarni shakllantirishdir. Isroil va Yevropa olimlari tomonidan tavsiya etilgan hamkorlikda o'qitish, ko'proq o'quvchilar tomonidan o'quv materialini qayta ishlash loyihalash faoliyatini rivojlantirish, o'quv bahsi va munozaralar o'tkazishni nazarda tutadi.

Mazkur g'oyalar bir-birini to'ldiradi, didaktik jihatdan boyitadi va bir-birini taqozo etadi. Hamkorlikda o'qitish g'oyasi didaktikada 1970 yillarda paydo bo'lgan.

Hamkorlikda o'qitish texnologiyasi Buyuk Britaniya, Kanada, Germaniya, Avstraliya, Niderlandiya, Yaponiya, Isroil mamlakatlari ta'lim muassasalarida keng qo'llanila boshlagan

Hamkorlikda o'qitishning asosiy g'oyasi – o'quv topshiriqlarini nafaqat birgalikda bajarish, balki hamkorlikda o'qish o'rganishdir.

Hamkorlikda o'qitish har bir o'quvchini kundalik qizg'in aqliy mehnatga, ijodiy va mustaqil fikr yuritishga o'rgatish, shaxs sifatida onglilik, mustaqillikni tarbiyalash, har bir o'quvchida shaxsiy qadr qimmat tuyg'usini vujudga keltirish, o'z kuchi va qobiliyatiga bo'lgan ishonchni mustahkamlash, tahsil olishda mas'uliyat hissini shakllantirishni ko'zda tutadi.

Hamkorlikda o'qitish texnologiyasi har bir o'quvchining tahlil olishdagi muvafaqqiyati guruh muvafaqqiyatiga olib kelishini anglagan holda mustaqil va sidqidildan aqliy mehnat qilishga, o'quv topshiriqlarini to'liq va sifatli bajarishga o'quv materialini puxta o'zlashtirishga, o'rtoqlariga hamkor bo'lib, o'zaro yordam uyushtirishga zamin tayyorlaydi.

Hamkorlikda o'qitish texnologiyasida o'quvchilarni hamkorlikda o'qitishni tashkil etishning bir necha metodlari mavjud:

1. Guruhda o'qitish (R.Slavin) da o'quvchilar teng sonli ikki guruhga ajratiladi.

Har ikkala guruhda bir xil topshiriqni bajaradi. Guruhda a'zolar o'quv topshiriqlarini hamkorlikda bajarib, har bir o'quvchi mavzudan ko'zda tutilgan bilim, ko'nikma va malakalarni o'zlashtirishga e'tiborni qaratadi.

Hamkorlikda o'qitish texnologiyasi mualliflaridan biri bo'lgan R.Slavinning ta'kidlashicha, o'quvchilarga topshiriqlarni hamkorlikda bajarish uchun ko'rsatma berilishi yetarli emas. O'quvchilar tom ma'nodagi hamkorlik, har bir o'quvchining qo'lga kiritgan muvafaqqiyatidan quvonish, bir-biriga sidqidildan yordam berish hissi, qulay ijtimoiy-psixologik muhit vujudga kelishi zarur. Mazkur texnologiyada o'quvchilarning bilimlarni o'zlashtirish sifatini aniqlashda ularni bir-biri bilan emas, balki har bir o'quvchining kundalik natijasi avval qo'lga kiritilgan natija bilan taqqoslanadi. Shundagina o'quvchilar o'zining dars davomida erishgan natijasi komandaga foyda keltirishini anglagan holda mas'uliyatni his qilib, ko'proq izlanishga, bilim, ko'nikma va malakalarni o'zlashtirishga intiladi.

2. Kichik guruhlarda hamkorlikda o'qitish (R.Slavin, 1986).

Bu yondashuvda kichik guruhlar 4 ta o'quvchidan tashkil topadi. O'qituvchi avval mavzuni tushuntiradi, so'ngra o'quvchilarning mustaqil ishlari tashkil etiladi, bilimlarini rivojlantirish darajasi oshganligini ifodalovchi yakuniy xulosaning haqqoniyligi kelib chiqadi. Olingan natijalar tajriba-sinov ishlarining samarali kechganligini tasdiqladi.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, kimyo fanini o'qitishda dars jarayonida turli xil innovatsion va pedagogik texnologiya, metodlardan foydalanish ta'lim jarayoni samaradorligini oshiradi. Hamkorlikda o'qitish texnologiyasi va kichik guruhlarda ishlash, Spinner metodidan

foydalanish talaba(o'quvchi)larni kimyoviy bilimlarini va ushbu fanga bo'lgan qiziqishlarini yanada oshirishi aniqlandi.

REFERENCES:

1. N. Borisov. Kimyo o'qitish metodikasi. Toshkent. 1966 y.
2. J.Yo'ldoshev, S.Usmonov, "Pedagogik texnologiya asoslari", T., 2004.
3. J.Yo'ldoshev, "Ta'lim yangilanish yo'lida", T., 2000.
4. Ptiyukov V.Yu., "Osnov pedagogicheskoy texnologi", M., 1999.
5. Brenda Iasevoli, "Teachers Turn Craze Over Fidget Spinners Into Academic Lessons" Education Week.,May 24, 2017
6. X.Ibragimov,Sh.Abdullaeva.Pedagogika nazariyasi.Darslik.-T.:Fan va texnologiya,2008.-288b.
7. Xo'jayev N.X., Xodiev B. Yu., Baubekova G.D., Ti/abova N. T. Yangi pedagogik texnologiyalar. Obquv qo'llanma. — Toshkent: Fan, 2002
8. Hasanboyev Sariboyev H., Niyozov G., Hasanboyeva O., Usmonboyeva M. Pedagogika. O'quv qo'llanma. —Toshkent: Fan, 2006.
9. Nishonov M.,Mamajonov Sh.,Xo'jayev V.Kimyo o'qitish metodikasi.T., "O'qituvchi", 2002
10. Omonov H.,Mirvoxidova M.Kimyo metodologiyasi va metodikasining ayrim masalalari.O'quv qo'llanma.T.,Nizomiy nomidagi TDPU,2003.